

אלא שנתנו עצה טובה לשלוק את העיקרים במים כדי לקיים את השמן (ח' הגר"ז כריתות ה, א).

אין מוֹשְׁחִין מַלְכִּים אֵלָא עַל גַּבֵּי הַמַּעֲיִין, לסימן טוב, 'כדי שתימשך מלכותם' (הוריות יב, א), דהיינו שתימשך לזרעם אחריהם לעולם (אברבנאל מלכים א, א; כסף משנה מלכים א, יא), ודוקא את מלכי בית דוד מוֹשְׁחִין עַל הַמַּעֲיִין (רמב"ם מלכים שם; אברבנאל הקדמה לשופטים), שאילו מלכי ישראל בלאו הכי אין מלכותם נמשכת לעולם (כסף משנה שם, ע"פ הרמב"ם שם, ט). ויש שפירשו, שהסימן הוא שתימשך מלכותו של הנמשח עצמו (יפה מראה; מאירי ועיין יעקב הוריות שם), ולפי זה, גם את מלכי ישראל משחו על המעֵיין (יפה מראה, וראה שער יוסף [להחיד"א] הוריות שם, שתמה עליו מדברי הרמב"ם).

אין מוֹשְׁחִין מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ אֵלָא מִפְּנֵי הַמַּחְלֻקָּת, שכאשר יש מחלוקת אין המלכות עוברת בירושה, ולכן צריכים למשוך את המלך כדי להמליכו בתחילה (רש"י כריתות ה, ב). ויש מפרשים, שמשחיית בן מלך מפני המחלוקת אינה אלא כדי לסלק את המחלוקת (רמב"ם מלכים יב, יא), ולהודיע לכולם שהוא המלך לבדו (רמב"ם כלי המקדש א, יא).

מִפְּנֵי מָה נִמְשַׁח שְׁלֹמֹה, שאף שלא היה בנו הגדול של דוד, הרי היתה מלכותו על פי נתן נביא ה' (מהרש"א הוריות יא, ב), ועל פי ציווי של דוד המלך, ובכוח המלך להחליט מי מבניו ירש את מלכותו (ערוך לנר כריתות ה, ב).

אין מוֹשְׁחִין כֹּהֲנִים מַלְכִּים וְכו' עַל שֵׁם לֹא יִסּוּר שֶׁבֶט מִיְהוּדָה, שלאחר שזכה שבט יהודה במלכות, שוב 'לא יסור' ממנו שבט המלוכה, ואין להמליך מלכים אלא משבט יהודה [אך קודם לבחירת דוד המלך, מלך שאלו לפי שעה, אף שלא היה משבט יהודה], ואף אם הוצרכו להעמיד מלכים משאר השבטים לפי שעה, אין מוֹשְׁחִין אותם, שלא יהא עליהם הוד מלכות, אלא יהיו כמו שופטים ושוטרים. ואף שהלכה זו נוהגת בכל השבטים, הזכירו 'כהנים' לומר שאף שהם בעצמם ראויים למשיחה, אין מוֹשְׁחִים אותם לשם מלכות, וכל שכן שאר השבטים (רמב"ן בראשית מט, ג, אולם ראה רמב"ם מלכים א, ח, שמלך ישראל שנמשח ע"פ נביא, 'הרי זה מלך וכל מצות המלכות נוהגת בו').

לֹא יִהְיֶה לְכֹהֲנִים הַלְוִיִּם, שלדעה זו יש איסור מיוחד על הכהנים הלויים שיהיה להם כל מלכות שהיא [ומשמע שכל שבט לוי בכלל האיסור (חקי"ל לב א"ח קכ)], לפי שהופרשו לעבודת ה' בלבד ולא למלכות (רמב"ן שם). או כדי שלא ירום לבבו כשהוא מחזיק בגדולת המלכות והכהונה יחד (חתם סופר כתובות יא, ב). או כדי שמינויו למלך לא יסיח את דעתו מהדבקות בה' הנצרכת לכהן, וכדי שאם יחטא, לא ימשכו כל העם אחריו בהיותו המכפר והמרצה עליהם לאביהם שבשמים (משך חכמה ויקרא ד, כא).

צִדְקִיָּהוּ שִׁצְדֵּק עָלָיו מִדַּת הַדִּין וְכו' וַיִּסַּב אֶת שְׁמוֹ צִדְקִיָּהוּ, שהקב"ה שם את הדבר בפיו של נבוכדנצר, על שם שצדקיהו צידק עליו את מידת הדין (יפה מראה), ובבבלי (הוריות יא, ב) מצינו, שנבוכדנצר אמר לו 'ה-ה צידק עליך את הדין', שבני דורו של צדקיהו היו חוטאים, ומפני זכותו של צדקיהו ניצלו מהגלות (ראה ערכי"ז, א), ואמר לו נבוכדנצר שאם גם הוא יחטא, יצדיק הקב"ה את הדין לקיים את גזירת הגלות [וכפי שהיה לבסוף שעבר על שבועתו וגלו] (מהרש"א הוריות שם).

סֶכֶךְ שֶׁהוּא כְּקִירֵי שְׁעָדִין לֹא נִבְנָה בֵּית הַבְּחִירָה. שהיתה ביד דוד קבלה שבית המקדש יבנה בירושלים, ולכן כשהובא הארון לירושלים, לא רצה להכניסו לבית מקורה עד שיבנה בית המקדש (ר"ד"ק שמואל ב, ו, יז). וזו היתה כוונתו של אוריה באומרו 'הארון וישראל יושבים בסוכות', שכיון שהיה תרתי לריעותא, שישאל במלחמה, והארון יושב באוהל, החמיר על עצמו שלא לשמש מיטתו (ע"פ קרבן העדה, תקלין חדתין, ותוס' עירובין סג, ב. וראה בתוס' שם שנכון יותר לגרוס 'סכך שלא בקירי', כגידסת הגר"א כאן).

וּמִקְלוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן וּפְרָחֵיו, שאף שהפרחים הפכו לשקדים [כמבואר בכתוב (במדבר יז, כג)], נשארו מקצת פרחים שלא הפכו לשקדים (תוספות ישנים יומא נב, ב), כדי להגדיל את הנס (ריטב"א שם), וכמורמוז בלשון הכתוב (שם), שבתחילה נאמר 'והנה פרח', בפרחים שנשארו לעולם, ובהמשך נאמר 'ויוצא פרח', שהוציא פרחים נוספים שגמלו לשקדים (דעת זקנים שם).

יֹאשִׁיָּהוּ גִּזְזוּ, ולדעת הסוברים שהארון גלה לבבל, יש לפרש שמחריבי הבית מצאו את מקום הגניזה והוציאו משם את הארון והגלוהו (גבורת ארי יומא נג, ב).

כִּיּוֹן שָׂרָא שֶׁכְּתוּב יוֹלֵךְ ה' אוֹתָךְ וגו' – שמצאו בימיו ספר תורה [שהטמינו כששרף אחז את התורה], ונפתח בפסוק זה (ראה רש"י מלכים ב, כב, ח ואילך), והבין שזה סימן רע (ראה רבינו בחיי דברים י, א; יפה מראה).

עָמַד וַיִּגְזְזוּ, ואף שידע שגם שאר הכלים עתידיים לגלות לבבל, גזז דוקא את הארון משום שהוא המקודש מכולם. ועוד, שראה בו סימן, שהבדים שהארכיו בימי שלמה בדרך נס [ראה ביאורנו לעיל (טו, ב ד"ה בולטין)] חזרו ונתקצרו למידתם הראשונה, ומזה הבין שהארון מזומן לנסיעה ומתכנס והולך (ראה רבינו בחיי דברים י, א, ראה שם טעם נוסף).

וַיֹּאמֶר לְלוֹוִיִּם הַמְּכִינִים וגו' תָּנוּ אֶת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה, שהפסוק אינו מתפרש כפשוטו, שהרי הארון היה מונח כבר בבית (תוס' רא"ש הוריות יב, א; קרבן העדה), ואף אם הוציאוהו מסיבה כלשהי, לא היה לו להאריך בדיבורו ולפרש 'בבית אשר בנה שלמה' וגו', ובהכרח יש לפרש שאמר להם שיוציאו את הארון ממקומו, ויניחוהו במקום סתר שהכין שלמה המלך תחת הבית בשעה שבנאו [לפי שידע שסופו ליחרב] (תוס' רא"ש שם, וראה רמב"ם בית הבחירה ד, א).

שָׁבוּ שוֹלְקִין אֶת הַעֵיִקְרִין, שבדרך נס הספיק מעט שמן ולא נבלע בעיקרין (ראה כריתות ה, א, ורבינו גרשום וחי' הגר"ז שם). אכן, גם לדעה זו, אפשר היה לעשות את השמן שלא בדרך נס, על ידי שליכת העיקרים במים [ראה להלן בסמוך בגמ' ובביאורנו שם], ובאופן זה נאמר איסור עשיית שמן במתכונת שמן המושחה [שלא בא הכתוב להזהיר שלא יעשוהו בדרך נס] (חי' הגר"ז שם).

שׁוֹלְקֵן הָיָה בְּמִים וְנֹתֵן שָׁמֶן עַל גִּבֵּיהֶן – שכיון שהיה רק מעט שמן, הספיג תחילה את העיקרין במים כדי שלא יספגו הרבה שמן, ולאחר שהוציאים מהמים שפך עליהם את השמן כדי שיקלוט את ריחם (תקלין חדתין, ע"פ רש"י הוריות יא, ב). ויש מפרשים, שהשרה את העיקרים במים [לאחר שחיקתם] ופלטו את כוחם במים, ונטל את המים ועירב בהם את השמן, ובישל את המים ואת השמן, עד שהתאדו המים ונשארו השמן (רמב"ם כלי המקדש א, ב). ולשני הפירושים אין מחלוקת להלכה בין התנאים,